

מרכז החינוך העצמאי

המזכירות הפדגוגית

מערך ההנחיה לכיתות א-ד

תוכנית לימודים לכתה א'

כתיבה ועריכה: ש. ארליך - ר. וינברג

המטרות העומדות בבסיס התוכנית

1. ניצול מיטבי של משאבי הזמן בכיתה א' - התוכנית קובעת את חלוקת השעות השבועיות בין המקצועות השונים, בהתאם להישגים המצופים בכל מקצוע, ובהתחשב ביכולות ובצרכים של התלמידות בשכבת גיל זו.
2. ניצול מיטבי של כוחות ההוראה - כל מורה בכיתה א' - המחנכת, המורות המקצועיות והמורות המשלימות - תלמד על פי תוכנית לימודים קבועה ומחייבת, הכוללת מערכת שעות והישגים נדרשים.
3. שיפור הלמידה וייעול ההוראה בכיתה א' - התוכנית מגדירה הישגים ומציעה דרכי הוראה, באופן, שחלק השיעור, העוסק בהקניית ידע יהיה מרכזי ועיקרי.
4. שיפור האקלים הלימודי - התוכנית מציעה מסגרות לימוד ודרכי הוראה מגוונות ופעילויות הנענות לשונות בין התלמידים ולרמתם (ידע קודם, קצב אישי, נטייה וכו').

יישום התוכנית בכיתה

- יש לבצע את התוכנית על כל רכיביה: התכנים, השעות השבועיות וההישגים המצופים.
- ניתן לגלות גמישות בנסיבות אלו: ערבי חגים (הקדשת זמן רב יותר לנושא החג), הכנות למסיבת סידור, צרכים שונים הקשורים ברמת התלמידות.
 - התייחסות לידע קודם של התלמידות המגיעות לכיתה א'. ידע רב נרכש בגן ובסביבה הטבעית (המשפחתית ועוד) - על כן, יש לגלות גמישות בקצב ההוראה ולהתאימו לרמת הכיתה.
 - עיקרה של כיתה א' - רכישת השפה הכתובה על כל היבטיה - על כן:
 1. לאורך השנה כולה (גם לאחר רכישת מערכת הכתב) יש להמשיך ולתרגל קריאה בצורות שונות, ולהקפיד על תקינות במדדי הקריאה השונים.
 2. אין להפחית מהשעות המוקדשות לנושא זה
 3. יש להרבות בפעילויות מגוונות המפתחות ומטפחות את השפה הכתובה.
 - המטלות הלימודיות תהיינה מותאמות לתלמידות מבחינת רמה, הקף ואופי, כאשר השיקול בבחירת המטלה כולל את מידת העצמאות של התלמידה במילוייה. (כלומר: יש להימנע ממתן עבודות בית המחייבות סיוע של מבוגר). טעות היא לחשוב כי מטלות, שאינן מותאמות ליכולת התלמידות לבצען עצמאית, מזרזות את קצב הלימוד הטבעי ו/או תורמות להעלאת הרמה הלימודית.

דוגמה א' למערכת שעות לכיתה א' (מורה מקצועית מלמדת חשבון)

מספר שעות	המקצוע	שישי	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון	
5	תורה	תורה	תורה	5 דק' הלכה יומית חשבון	תורה	תורה	תורה	1
3	יהדות דינים	הנדסה	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – הבנת הנקרא	חשבון	חשבון	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – ספרות	עברית : מחצית א – קריאה מחצית ב – הבנת הנקרא	2
7	עברית	חשבון	חשבון	טבע	דינים	עברית: מחצית א – הבנת הטקסט הנשמע וכתובה מחצית ב' – הבעה בכתב	חשבון	3
6	חשבון	עברית: תרגילי קריאה	חשבון	מלאכה	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – ספרות	טבע	יהדות	4
1	הנדסה	חשבון	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – ספרות	מלאכה	התעמלות	חשבון	ריתמיקה	5
3	טבע	יהדות	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – ספרות	מלאכה	התעמלות	חשבון	ריתמיקה	5
4	התעמלות ציור מלאכה	יהדות	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – ספרות	מלאכה	התעמלות	חשבון	ריתמיקה	5

◀ יש לפתוח במקצוע קודש

◀ בראשית השנה יוקדשו כ – 20 דק' בלבד לשיעור תורה (הזמן הנוטר יוקדש לקריאה)

◀ בראשית השנה תערך "קבלת השבת" במשך שיעור שלם. במסגרת השיעור ניתן לחגוג ימי הולדת.

דוגמה ב' למערכת שעות לכיתה א' (המחנכת מלמדת חשבון)

מספ' שעות	המקצוע	שישי	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון	
5	תורה	תורה	תורה	5 דק' הלכה יומית	תורה	תורה	תורה	1
3	יהדות דינים	חשבון	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – הבנת הנקרא	הנדסה	חשבון	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – ספרות	עברית : מחצית א – קריאה מחצית ב – הבנת הנקרא	2
7	עברית	חשבון	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – הבנת הנקרא	מחצית א – הבנת הטקסט הנשמע וכתיבה מחצית ב' – הבעה בכתב	חשבון	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – ספרות	עברית : מחצית א – קריאה מחצית ב – הבנת הנקרא	2
6	חשבון	עברית: תרגילי קריאה	חשבון	טבע	דינים	חשבון	חשבון	3
1	הנדסה	חשבון	חשבון	טבע	דינים	חשבון	חשבון	3
3	טבע	יהדות	טבע / מקצוע בחירה מתוך המקצועות המוצעים	מלאכה	עברית: מחצית א – קריאה מחצית ב – ספרות	חשבון	יהדות	4
4	התעמלות ציור מלאכה	חשבון	עברית: מחצית א – כתיב / לשון	מלאכה	התעמלות	טבע	ריתמיקה	5

◀ יש לפתוח במקצוע קודש

◀ בראשית השנה יוקדשו כ – 20 דק' בלבד לשיעור תורה (הזמן הנותר יוקדש לקריאה)

◀ בראשית השנה תערך "קבלת השבת" במשך שיעור שלם. במסגרת השיעור ניתן לחגוג ימי הולדת.

תורה

הישגים מצופים	דרכי הוראה	נושאים והספקים נדרשים	מס' ש"ש	
			עד קבלת החומש:	לאחר קבלת החומש:
<ul style="list-style-type: none"> • שליטה בתוכן הפסוקים והמדרשים • שימוש בלשון המקרא. • ציטוט חלקי פסוקים (מתוך רשימה מוצעת) • הבנת הקשר בין המדרש למקרא. 	<ul style="list-style-type: none"> • קריאת הפסוקים מתוך החומש ע"י המורה. • שימוש בלשון המקרא. • בחירה בפירושים ובמדרשי חז"ל המבססים אמונה והשקפה וכן חינוך למידות ולהנהגות טובות (לא יותר מ- 1 – 2 מדרשים בשיעור) • הדגשת הקשר בין המדרש למקרא. 	חומשים: "בראשית", "שמות"	5 ש"ש	עד קבלת החומש:
		חומשים: "ויקרא", "במדבר"	2-1 ש"ש	
		מגילת אסתר הגדה של פסח	3-4 ש"ש	
התלמידות תהיינה מסוגלות: <ul style="list-style-type: none"> • להסביר את הפסוקים. • לבאר את המילים. • לספר את המדרשים הנלמדים מלשון הכתוב 	לימוד מתוך החומש: <ul style="list-style-type: none"> • הסבר הפסוקים ובאורי המילים • בחירה בפירושים ובמדרשי חז"ל המבססים אמונה והשקפה וכן חינוך למידות ולהנהגות טובות. • הדגשת הקשר בין המדרש ללשון הפסוק. 	חומש "בראשית": פרקים א' -ב'.	5 ש"ש	לאחר קבלת החומש:
<ul style="list-style-type: none"> • מידה כנגד מידה • מעשה אבות סימן לבנים • הקב"ה מקדים רפואה למכה • "חזק ונתחזק" 			מושגים בסיסיים	

הגישה הנכונה להוראת תורה - עפ"י מאמר מאת מרן רבי אהרון קוטלר זצ"ל

לימוד בחרדת קודש

"מיסודי החינוך התורתי הוא להקנות לתלמידים את הגישה האמיתית לתורה, את ההערצה וחרדת הקודש לתורה ולאנשים שמדובר בתורה עליהם..."

כדי להקנות את "הגישה האמיתית ללימוד התורה" יש לבסס את ההכרה כי:

- * התורה ניתנה מאת ד' במעמד הר סיני. התורה שבכתב נכתבה ע"י מ"ר, והתורה שבע"פ מועברת במסורה, והיא מפרטת ומפרשת את התורה שבכתב.
- * התורה היא התוכנית לבריאת העולם ולהתנהלותו, והיא תנאי לקיומו.
- * התורה ניתנה בקניין גמור לכל אחד ואחד מישראל
- * לימוד התורה הוא מצווה.

היבטים אלו נלמדים במסגרת הנושאים הבאים: "בריאת העולם", "שבועות", "תורה - קבלת החומש"

מטרות

ביסוס האמונה וההשקפה:

"כי מגישה (נכונה) לתורה מקבלים דעות והשקפות על כל העניינים הנוגעים לתורה ולאמונה ולהבנה... לגבי עיקר תפקיד האדם ותכליתו ועל מהותו וייעודו של עמ"י... ועל מאורעות העולם..."

חינוך לאהבת תורה:

"(ונוטעים) בחניכים אהבת תורה..."

חינוך למידות:

"ידוע כי מעשי האבות הם סימן לבנים, זאת אומרת הם לימוד לבנים איך יתנהגו"

דרך ההוראה

"צריך להתעמק ולברר את כל הפרטים הנוגעים לפסוק לפני שמלמדים אותו לתלמידים, כי צריכים לנטוע בהם הכרה פשוטה... דעות אמיתיות, יסודות האמונה והדת, אמיתיות התורה וכו'... צריך לעמול ולשאוב מכל המקורות בחז"ל ביאורים כדי להקנות יסודות אלה"

1. קריאת הפסוקים מתוך החומש:

כל השיעור מבוסס על לימוד הפסוקים והקריאה בהם, בבחינת "אותיות מחכימות":
"מובא במסכת עירובין אזהרה לבלר שאם אתה מחסר או מיתר אות אחת בתורה אתה מחריב את כל העולם"

"צריך לדעת, וזה מיסודי התורה, שבכל אות שבתורה כלולים ותלויים סדרי בראשית, שמים וארץ וכל צבאם, נ' שערי בינה ועולמות אין מספר, וכל אות מקומה קבוע ומסוים במערכת היצירה... גם כלולים בתורה כל מאורעות העבר ההווה והעתיד של כל הבריאה, של עם ישראל ושל כל יחיד, כמובא בשם הרמב"ן ובשם הגר"א"

2. באור העניינים ע"י מדרשי חז"ל:"

"רק ע"י שלשלת הקבלה של חז"ל שידעו להסביר ולדרוש כל אות ותג שבתורה יכולים אנו להבין משהו לפי מדת השגתנו בדברי התוה"ק... צריך להקנות להם מושג בחז"ל בתנאים ואמוראים ובגדולי ישראל מאז ועד עתה"

לביאור העניינים ע"י מדרשי חז"ל סיבות אחדות:

1. **"כי התורה האלוקית היא רחבה מני ארץ ועמוקה מני ים, ואם אדם ניגש לתורה בכלי שכלו המצומצמים ומעריכה לפי מדת השגתו האפסית, הרי זה כאילו מוריד את התורה למדרגת שכלו והשגתו ואין לך הוצאה לחולין ומעילה בקודש גדולה מזו... אלא עליו לקבל את ביאורי חז"ל לכל מלה ואות שבתורה"**

2. **"כשמלמדים פרשה במעשי האבות צריכים להסביר לתלמידים שאין המדובר באנשים רגילים בעלי מידות ורצונות, אלא מדובר באנשים שאין אנו יכולים להשיג כלל את מדרגתם, נקיים מכל שאיפה ורצון עצמי, וכשם שאין לנו קנה-מידה להעריך מלאכים, כך אין לנו אפשרות כלל להעריך ולהשיג את מדרגת האבות..."**

3. "מעשה אבות הם יצירה לבנים. שהאבות יצרו בהתנהגותם את עתיד עם ישראל... מעשה האבות לא הוי מעשה בעלמא אלא בנו את כל העתיד של עמ"י ושל העולם כולו."

"בצורה כגון זו צריך ללמוד וללמד פרשה במעשי האבות.... בהבנה ובידיעות המצטברות לאחר עיון והתעמקות בדברי חז"ל ורבותינו הראשונים."

ולסיכום יש לזכור ולהזכיר כי:

"וזאת למודעי, כי כל השגתנו, אפילו אחר העיון בדברי רבותינו הם כטיפה מן הים נגד עצמיות העניינים כמו שהם."

קריאה – מחצית שנה"ל הראשונה

זמן הלימוד	התנועות	פעילות לימודית	השגים מצופים
10 - 11 שבועות (כולל תקופת החגים)	עיצור- קמץ- פתח		*רכישת מערכת הכתב: א. קריאה:
3 שבועות.	חיריק	*סיפורים ופעילויות המקנים משמעות לצליל *שינון רב של מילים, משפטים וטקסטים	1. הכרת האותיות, זיהוי עיצורים ותנועות 2. קריאה ברצף בשלבים: צלילים - הברות - מילים - משפטים - טקסטים קצרים
4 שבועות	תנועה שלישית (צירה-סגול או חולם)	קצרים * קריאת "כרטיסי הברקה"	
3 - 4 שבועות	תנועה רביעית (צירה-סגול או חולם) וחמישית (שורוק)	*סדנת קריאה פעילה (פינות ומשחקים) * ריבוי בקריאת מילות תפל *הכתבות פונולוגיות * עבודה בדפי עבודה ובמחברות *כתיבה חופשית	3. קריאה מדויקת ב. כתיבה: 4. כתיבה פונולוגית (שמיעתית) *מילוי מטלות של כתיבה והבנת הנקרא *יכולת הבעה בכתב *שליטה בפרקי דקדוק (כגון: מין, מספר, שייכות, תחביר)

עברית – מחצית שנה"ל השניה

<p>כתיב-לשון – 1 ש"ש</p>	<p>הבעה – 1 ש"ש</p>	<p>ספרות – 2 ש"ש</p>	<p>הבנת הנקרא – 2 ש"ש</p>	<p>קריאה - 1 ש"ש</p>
<p>*אותיות-כתב *זיהוי סימני פיסוק רווחים בטקסט *כתיבה תקנית של מילים שניתנו לשינון *שימוש במושגים דקדוקיים (זכר / נקבה, יחיד / רבים, שייכות) *דרכי תצורה (המוספיות של הצורות הדקדוקיות שלעיל, כגון: ה' בנקבה) *הבחנה במשפחות-מילים *שימוש בפעלים ובתארים *מבטא תקין (תיקון שיבושי הגייה נפוצים, כגון: ספתא, בצפר, כישפול) *טיפוח שפה נקייה ומכובדת *יחשוב גימטריות (א – י) *פתרון תפזורות ותשבצים</p>	<p>*ניסוח משפטים הגיוניים מבחינה תוכנית ותחבירית *טיפוח כתיבה יצירתית של טקסטים מסוגים שונים (מכתבים, מודעות, מרשמים) *כתיבה משחזרת (כתיבה עצמאית מהזיכרון של טקסטים שנקראו בכיתה) *ניסוח עצמאי של תשובות מלאות *הוצאה לאור של "ספר"</p>	<p>*הדגשת המסרים החינוכיים המשתמעים מן היצירה *הדגשת ההבטים האומנותיים והרגשיים *זיהוי מאפייני הסיפור: זמן, מקום, משתתפים, עלילה, לקח *זיהוי מאפייני שיר: "בית", חרוז התייחסות למקצב ומצלול ע"י משחקי צליל ותנועה *קריאה קולית באמצעות משחקי תפקידים</p>	<p>*פיתוח אסטרטגיות להבנת טקסטים: פעילות של טרום – תוך – ואחר קריאה (לדוגמה: זיהוי הסוגה, פיתוח ציפיות, התייחסות לאיור, איתור פרטים) *ביצוע הוראות *התמודדות עם דרכי תשאול מגוונות (כגון: השלמת "כלוז", שאלות רב-ברירה) *פיתוח מיומנויות קוגניטיביות (כגון: רצפים כרונולוגיים ותחביריים, הסקת מסקנות, מיון והכללה)</p>	<p>*תרגול של קריאת טקסטים מסוגות שונות בקריאה קולית ודמומה: 1. קריאה מדויקת 2. קריאה רהוטה 3. קריאה בקצב סביר 4. קריאה בהטעמה</p>

- את אותיות הכתב יש ללמד לפני פסח
- עוד בנושא – בתוכנית הלימודים בעברית של החינוך העצמאי

עקרונות בהוראת הקריאה

- **אקלים למידה חיובי** יוצר מוטיבציה ואתגר ללימוד השפה הכתובה. על המורה ליצור חוויה לימודית באמצעות: סיפורים, המחזות, פעילויות מעניינות, שירים ומנגינות, פרסים וממתקים וכו
- אין לימוד קריאה ללא קריאה. **פעילויות מגוונות של קריאה מרובה בכיתה** הן ה"ליבה" של שיעור קריאה ותנאי ראשוני לרכישתה, לצד **שינון רב בבית**.
- במהלך שינון הקריאה יש להקפיד על קריאה תקינה על פי המדדים המתאימים לכל שלב: **במחצית ראשונה - דיוק ורהיטות**.
- **במחצית שניה - שאר המדדים** המצוינים בתוכנית לעיל.
- ההספקים הם כמצוין בתוכנית. **יש להפעיל שיקול דעת בהתאמת ההספקים** לכיתה. תנאים המקשים על העמידה ב"לוח הזמנים:
אוכלוסיה מתקשה
חוסר מוכנות
בית שאינו תומך
כיתות גדולות
התייחסות ל"לוח השנה" (אינה דומה שנת לימודים המתחילה בר"ח אלול לזו המתחילה סמוך לר"ה)
- יש לכנות את האותיות בשמן גם במהלך הקניית הקריאה: מבחינים בין שם האות (אלף) לבין צורות הקריאה שלה: עיצור ללא תנועה (א) עיצור מלווה בתנועה (אָ אֵ אִ אֹ אֻ)
- הקניה המלווית בסיפור קצרצר או בפעילות מעניינת (בשיתוף מגוון של חושים ומיומנויות) מגבירה את החוויה הלימודית, ויכולה לעיתים גם לשמש כתומך זיכרון. **אולם אין להאריך בסיפורים** (לפעמים המהלך הסיפור נשכחת המטרה הלימודית).
- **בשלב הקניית העיצורים והתנועות** יש לערוך הכתבות כ 2 – 3 פעמים בשבוע. מטרת הכתבות היא **בדיקת הערך הצלילי ולא הכתיבה התקנית** (כתיבת הצירוף שֶבֶט במקום המילה שבת – מתקבל בשלב זה).
- **במחצית השנייה של השנה** נערכות הכתבות במטרה לבדוק את **תקינות הכתיב**. כדי לדרג את הקושי מתחילים ב-2-3 מילים ומעלים בהדרגה ל-7-8 מילים
- תרגילי קריאה הניתנים כמטלה לבית חשובים להשלמת הנלמד בכיתה. כדי להפיק מהם תועלת יש **להנחות את ההורים** באופן ביצועם (ככלל, הנחיה והוראות לביצוע מטלות בית ישביחו את ביצוען).

- ספרוני קריאה מדורגים משמשים ככלי לתרגול קריאה משמעותית וחוייתית, ומכניסים את התלמידה ל"מועדון הקוראים". מלבד הקריאה בבית רצוי ליצור בכיתה **שגרה יומית של קריאת ספרונים**, ולעודד קריאה חוזרת ונשנית בספרונים בבית ובכיתה (בפינת קריאה).

חברות ודפי עבודה -

- עבודה עצמאית בחברות ובדפי עבודה מותנית בשליטה באסטרטגיות בסיסיות (כגון: שימוש נכון במאגר מילים). **על המורה להקנות לתלמידות אסטרטגיות** אלו ולתרגלן.
- במרכזיות הפדגוגיות ובחברות שונות מצויות עבודות מגוונות המותאמות לשלבי רכישת הקריאה. **עבודות אלו מקנות מיומנויות חשובות** של התמודדות עם דרכי תשאול שונות, **ומקדמות את הקריאה המשמעותית**. עם זאת, בשלב רכישת השפה הכתובה, אין להגזים בחשיבותן, **בודאי שלא על חשבון הקריאה עצמה**.
לסיכום:

הפעילות החשובה והעיקרית בשלב רכישת הקריאה היא הקריאה עצמה, על כן, חשוב בעיקר להרבות בשינון ובקריאה חוזרת של מילים, משפטים וקטעים.

דרכי הוראה

שימוש מגוון בכל אמצעי ההוראה משפר את רכישת הקריאה. הגיוון מאפשר שיתוף של כל החושים (למידה רב-חושית), ובכך תורם להטמעה טובה יותר של הנלמד. מלבד זאת, לכל תלמידה סגנון למידה אישי ושונה, וכדי להתאים את ההוראה לכלל הלומדות, יש לגוון בדרכי ההוראה ובאמצעי הלמידה.

אפשרויות לגיוון ההוראה:

הוראה פרונטאלית לצד למידה פעילה

כתיבה בדפי עבודה לצד סדנת כתיבה חופשית ויוצרת

קריאת טקסטים לצד משחקי קריאה

שיתוף של מגוון חושים ופעילויות: תנועה, האזנה, שיחה ועוד (רא' גם לעיל - אקלים למידה חיבי)

מסגרות לימוד חילופיות

מסגרות הלימוד:

- מליאת הכיתה – הקניית יחידת חומר חדשה, הדגמה של ביצוע מטלות שונות, הקראת טקסטים ע"י המורה, פעילויות ע"ג הלוח, משחקים כיתתיים
- למידה יחידנית – מילוי חברות ודפי עבודה, שינון, כתיבה חופשית, קריאה
- קבוצות עבודה – משחקי קריאה, עבודות יצירה משותפות

נושאי קודש וחול

הנושאים הנלמדים במשך השנה מתחלקים לנושאי קודש ולנושאי חול.

יש ללמד את שני סוגי הנושאים בו זמנית: 3 ש"ש - נושאי קודש ובמקביל: 3 ש"ש – נושאי חול. (החלוקה מאפשרת גמישות בתקופות לחץ, כמו: ערבי חגים, חזרות למסיבות, שבהם ניתן להרבות במספר שיעורי הקודש).

הנושאים נלמדים סביב הציר של מעגל השנה:

נושאי הקודש הם בזיקה לחגים ("ימים נוראים" וכו'), ולמאורעות חשובים בחיי התלמידה (כמו: "הסידור").

נושאי החול הם בזיקה לעונות השנה (כמו: "ימות הגשמים") ולמעגל החיים של התלמידה (כמו: "סדר היום שלי").

נושאי הקודש – 3 שעות שבועיות:

פירוט הנושאים:

במעגל השנה:

- ימים נוראים וחגי תשרי
- פורים
- בריאת העולם
- פסח
- חנוכה
- ספירת העומר
- ט"ו בשבט: ארץ ישראל, ברכות הנהנין
- שבועות

נושאים נוספים (חובה):

נושאים לבחירה:

- סידור
- שבת
- תורה
- סיפורי צדיקים
- ירושלים

דרכי הוראה:

1. בלימוד התפילות, ההגדה, המגילות – המורה קוראת מתוך הסידור, המחזור והמגילות ומבארת. אין להסתפק, לדוגמה, ב"סיפור המגילה".
2. דינים, תפילות ומנהגים, שחובה לקייםם הלכה למעשה, יש להגיש באופן בהיר ומסוכם, כדי לאפשר שינון וחזרה. להמחשת הדברים יתרמו התנסויות בכיתה ואמצעים ויזואליים מתאימים.
- 3 מושגים בסיסיים: מופיעים בנושאים שסובבים את מעגל השנה. המטרה בציונם היא להדגיש את המטען הידע היהודי שעל תלמיד לרכוש בגיל זה. בנושאי יהדות אחרים מהווים נושאי הלימוד את המושגים שיש לרכוש.

הערות:

1. התלמידות מגיעות מהגן עם מטען רב של ידע. הלימוד בכיתה א' מסכם את הנלמד בגן, אך יש גם להרחיבו ולהעמיקו.
לדוגמה:
 - בחירה בסיפורים מגדולי ישראל (ולא רק מהווי החיים של ילדים)
 - קריאה מתוך המקורות ומספרי מידע וקריאה (וזאת, כמובן, בנוסף לסיפורים, שיחות והרצאות בע"פ).
2. מומלץ להכין טבלה פתוחה על קיר בכיתה ראה להלן: "קיר מפעיל"

היבטים בהוראת נושאי הקודש

אלול וימים נוראים	
מהות החג	תאריך ושמות החג. מקורו בתורה
השקפה וחינוך	<p>ימים של חזרה בתשובה:</p> <p>* בפרשת דרכים בין סיום להתחלה (בתקופה זו: במעגל השנה ובמסגרת הלימוד), יש צורך לערוך חשבון נפש על העבר וקבלה לעתיד.</p> <p>* חזרה בתשובה היא מן הטובות שגמל עימנו הקדוש ברוך הוא</p> <p>* חזרה בתשובה בימים אלו היא מן הדין ויש לקיימה על פי ההלכה הכתובה.</p> <p>* "במקום שבעלי תשובה עומדים..."</p> <p>ראש השנה - יום המלכת ה'ת</p> <p>יום כיפור - יום כפרה וסליחה (עצמו של היום מכפר חוץ מעברות ש"בין אדם לחברו"). יום קדוש - שבת שבתון.</p>
תולדות עם ישראל	<p>* עלייתו של מ"ר השמימה לאחר חטא העגל - קביעת הימים לימי רצון</p> <p>* פרקי תנ"ך נוספים - על פי קריאת התורה וההפטרות</p> <p>ראש השנה - עקידת יצחק - מטעמי התקיעה בשופר</p> <p>יום כיפור - "סלחתי"</p> <p>צום גדליה - הריגת גדליה בן אחיקם בתקופתה שלאחר חורבן הבית</p>
דינים והלכות	<p>* תשובה, תפילה וצדקה</p> <p>ראש השנה - תקיעה בשופר</p> <p>יום כיפור - וידוי, אכילה בערב יו"כ, צום ועינוי</p> <p>צום גדליה</p>
פרקי תפילה, קריאת התורה וההפטרות ברכות המצוות	<p>לומר בכיתה: "לדוד, ה' אורי וישעי", פסוקים מתוך "אבינו מלכנו", חלק מההוספות בשמו"ע בעשרת ימי תשובה</p> <p>הזכרת שם התפילה: "מלכויות, זיכרונות ושופרות", "תשליך" "כל נדרי", וידוי, "נעילה", סדר עבודת הכה"ג, הפטרת "יונה"</p> <p>פירוט: סליחות - י"ג מידות, "ויאמר ה' סלחתי", ברכות השופר</p>
מנהגים	<p>תקיעת שופר בחודש אלול, האיחולים השונים ל"שנה טובה",</p> <p>ראש השנה - ה"סימנים" בסעודת החג</p> <p>יום כיפור - כפרות, ברכת הבנים בערב יו"כ, לבישת בגדי לבן</p>
מושגים בסיסיים	מצוות ועבירות, מצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו ושכרן, יצר טוב ויצר רע, חשבון נפש, חזרה בתשובה, חטא ועונשו, משפט ודין, קדושה,

שלושת הרגלים	
מהות החג	<p>* תאריך ושמות החודש</p> <p>* שמות החג ומקורו בתורה</p> <p>* מספר ימי החג</p> <p>סוכות - הושענא רבא,</p> <p>שמיני עצרת - שמחת תורה</p> <p>פסח - שבת פרה, שבת החודש, שבת הגדול, ליל הסדר, שביעי של פסח</p>
השקפה וחינוך	<p>סוכות: שמחת מצווה:</p> <p>* "עבדו את ד' בשמחה" - קיום מצווה מתוך שמחה, "מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה" - הקמת הסוכה במוצאי יו"כ, "זה א-לי ואנוהו" - קיום מצוות בהידור - נוי סוכה, הידור בארבעה מינים,</p> <p>* הישיבה בדירת ארעי מחזקת את האמונה והביטחון בהשגחת הבורא</p> <p>שמחת תורה: ברית תורה :</p> <p>"שישו ושמחו בשמחת תורה" - לשמוח עם התורה ולכרות איתה ברית של אהבה</p> <p>פסח: מגלות לגאולה</p> <p>"זכור את יום צאתך מארץ מצרים" כחובה תמידית בכל עת (בתפילה, בקידוש, במזוזה ועוד) ובמיוחד בליל הסדר, "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל" - חיזוק האמונה בביאת המשיח והציפייה לגאולה (4 כוסות, "שפוך חמתך", "לשנה הבאה")</p> <p>* דיני חמץ ומצה - דקדוק בקיום מצוות</p> <p>* חינוך לעזרה בבית</p> <p>שבועות: קניין תורה</p> <p>"היום הזה נהיית לעם" - התורה היא המהות של עמ"י והבסיס לקיומו "והייתם לי עם סגולה וגוי קדוש" - לחיות חיי תורה</p> <p>תורה נקנית באחדות (נעשה ונשמע), בענוה וצניעות (הר סיני) במסירות נפש (רות, הלל הזקן)</p>
תולדות עם ישראל	<p>סוכות: בני ישראל במדבר (בסוכות הושבתי)</p> <p>פסח: השעבוד במצרים, עשר המכות, הגאולה: פסח מצרים יציאת מצרים והניסים</p> <p>שבועות: מתן תורה, רות ודוד המלך</p>

<p>הדלקת נרות וסעודת יום טוב</p> <p>* הבחנה בין ימי החג לימי "חול המועד" מבחינת איסור מלאכה</p> <p>* עליה לרגל לירושלים בזמן בית המקדש</p> <p>* מצוות השמחה בחג והאופן בו מתקיימת שמחה יהודית</p> <p>סוכות: סוכה, ארבעת המינים,</p> <p>פסח: ביעור חמץ, אפיית המצה (מצה שמורה, מצת יד / מכונה), אכילת מצה ומרור, הגדה (סיפור יציאת מצרים), ארבע כוסות,</p> <p>שבועות: ביכורים בזמן בית המקדש</p>	<p>דינים והלכות</p>
<p>* ברכת "שהחיינו"</p> <p>* "הלל"</p> <p>סוכות: הושענות, תפילת גשם ו"משיב הרוח", ברכת הסוכה וארבעה מינים</p> <p>שמחת תורה: פרשת "וזאת הברכה" ופרשת "בראשית"</p> <p>פסח: פרקי הגדה (סדר ליל הסדר, "מה נשתנה?" "הא לחמא... " שירים ופיוטים מ"נרצה"),</p> <p>תפילת טל, ספירת העומר,</p> <p>ברכת מצה והמרור</p> <p>שבועות: מגילת רות, תהילים, עשרת הדברות (בעל פה)</p>	<p>פרקי תפילה, קריאת התורה וההפטרות ברכות המצוות</p>
<p>איחולים לחג ולחול המועד</p> <p>סוכות: נוי סוכה, אושפיזין, חיבוט הושענות, שמחת בית-השואבה,</p> <p>שמחת תורה: "הקפות", "כל הנערים", "חתן תורה", "חתן בראשית"</p> <p>פסח: מנהגי בדיקת חמץ, קערת ליל הסדר, מנהגי ליל הסדר, שירת הים</p> <p>שבועות: קישוט הבית בירק, מאכלי חלב ודבש, לימוד תורה כל הלילה</p>	<p>מנהגים</p>
<p>עליה לרגל, מצוות "עשה" ומצוות "לא תעשה", הידור מצווה, "אל תיטוש תורת אימך" (קיום מנהגי בית-אבא), חג /ערב חג / ליל חג /אסרו חג / חול המועד,</p> <p>עשרת הדברות, אמירת תהילים</p>	<p>מושגים בסיסיים</p>

חנוכה ופורים	
מהות היום	<p>*תאריך (פורים ושושן פורים) *מזל החודש *הטעם לקריאת היום בשמו (אינו יום חג) *יום טוב מדרבנן</p>
השקפה וחינוך	<p><u>מלחמת הקדושה בטומאה:</u> *גזרות שמד המאיימות על קיום עמ"י *מסירות נפש *מלחמות ואמצעי לחימה יהודיים *ניצחון ניסי בס"ד *המצוות לזכר הניסים *מצוות הודיה על הנס חנוכה: פרסום הנם פורים: *מצווה גדולה להיות בשמחה תמיד - שמחה יהודית מהי? * הקב"ה מקדים רפואה למכה</p>
תולדות עם ישראל	<p>חנוכה: בית המקדש בתפארתו, מנורת הזהב, מלכות יוון - מהותה ושורשיה (יפת), גזרות יוון - ומסירות הנפש על קיום המצוות, הניצחון במלחמה, טיהור המקדש ונס פך השמן פורים: ז' באדר - יום פטירת מ"ר משתה אחשוורוש, אסתר בבית המלך, בגתן ותרש, המן - איש צר ואויב, הגזרה, תשובה ותפילה, "ונהפוך הוא..."</p>
פרקי תפילה קריאת התורה ברכות המצוות	<p>חנוכה: "ועל הניסים", "מעוז צור" ברכות ההדלקה פורים: ארבע פרשיות, מגילת אסתר ברכת המגילה</p>
דינים והלכות	<p>חנוכה: דיני ההדלקה פורים: ארבע מצוות פורים</p>
מנהגים	<p>חנוכה: מאכלים מטוגנים בשמן, מאכלי חלב, משחק בסביבון, דמי חנוכה, נשים נמנעות ממלאכה כחצי שעה מהדלקת הנרות פורים: מאכלים ממולאים בזירעונים, התחפשות, התבסמות ביין, הכאת המן</p>
מושגים בסיסיים	<p>יום טוב וחג, דין ומנהג. מסירות נפש, השגחה פרטית, נס נסתר ונס גלוי, שנה מעוברת,</p>

ספירת העומר	
מהות הזמן	49 יום: ממחרת יום ראשון של פסח ועד שבועות
השקפה וחינוך	* מנחת העומר: <u>כל ראשית לד'</u> * ספירת העומר: " <u>דרך ארץ קדמה לתורה</u> " - עבודת המידות
תולדות עם ישראל	יציאת מצרים, ההכנה לקבלת התורה, מעמד הר סיני ר' עקיבא ותלמידיו, ר' שמעון בר יוחאי ובנו אלעזר
פרקי תפילה	"וספרתם לכם"
דינים והלכות	* מצוות מנחת העומר * מצוות הספירה והלכותיה * דיני האבלות ול"ג בעומר * פסח שני
מנהגים	מנהגי ל"ג בעומר: הדלקת מדורות, חץ וקשת, "חלקה", נסיעה למירון
מושגים בסיסיים	קורבן ומנחה, מידות ומעשים טובים, אבלות, הילולת צדיק, "חלקה",

בריאת העולם - 1 - 2 שבועות

פעילות לימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • מדרשים ופירושים הנלמדים מלשון הפסוקים ומבססים את הנקודות המפורטות בנושא זה (רא' עמודה ימנית) • תמונות, איורים ושירים הממחישים את הבריאה • ציטוט בע"פ של חלקי פסוקים, בעיקר החלקים החוזרים בששת הימים • המחשת מעשה הבריאה על פי דרגות (דומם, צומח, חי, מדבר [יהודי]) • הבחנה בין קידוש (איסור מלאכה) לברכה (כיבוד השבת) - ותיאור ההכנות בבית 	<ul style="list-style-type: none"> • קריאת התורה <ol style="list-style-type: none"> 1. קריאת התורה בשבת 2. שבת בראשית • תורה ובריאה <ol style="list-style-type: none"> 1. הסתכל באורייתא וברא עלמא 2. בשביל "ראשית" נברא העולם 3. "על שלושה דברים העולם עומד" • בריאת העולם בשישה ימים <ol style="list-style-type: none"> 1. הכול נברא בבריאת העולם (אין בריאה חדשה לאחר בריאת העולם) 2. "והארץ הייתה תוהו ובוהו" - בריאת "יש" מ"אין" 3. "הוא אמר - ויהי..." 4. "מה רבו מעשיך ד'" היופי ושלמות של הבריאה (וירא... כי טוב) 5. "הוא ציווה ויעמוד" - ציות הבריאה 6. "המחדש בטובו..." - הנס שבטבע • בריאת האדם <ol style="list-style-type: none"> 1. האדם נברא אחרון - והסיבה לכך 2. יציר כפיו של ד' 3 בצלם אלוקים 4. בריאת האישה - הי" צנועה • שבת <ol style="list-style-type: none"> 1. "וינח ביום השביעי" - 2. "אות היא ביני וביניכם" 3. ויברך... ויקדש

ארץ ישראל - 4 שבועות

פעילות הלימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • המורה קוראת מתוך החומש: פסוקי ההבטחה של הארץ לאבות • פסוקים המדברים בשבח הארץ • מדרשים כנ"ל • תערוכה להמחשת המצוות • תמונות, שקפים וסרטים מנופי הארץ ומיבולה • סיפורים על גדולי ישראל ועוד • "ראיונות" של עולים לארץ (בימינו או בשנים עברו) - ע"י התלמידות בבית או בכיתה • עיון במפת ארץ ישראל ואיתור המקומות הקדושים • "ארץ ישראל שלי" - פעילות כתיבה אישית (כמו: מכתב לבת דודה בחו"ל) לתיאור מקום בארץ ישראל (מהמקומות הקדושים / מקום המגורים שלי/ מקום שטיילתי בו וכו') 	<ul style="list-style-type: none"> • ארץ ישראל כנחלה מובטחת וכירושת אבות • מצוות ישוב ארץ ישראל • חביבות הארץ ומעלותיה: <ol style="list-style-type: none"> 1. קדושת הארץ 2. הקניינים הרוחניים שניתן לרכוש בה 3. המצוות התלויות בארץ 4. השפע הגשמי - "לא תחסר כל בה" 5. שבעת המינים • אהבת ארץ ישראל (העליות לארץ) • מבנה הארץ: <ol style="list-style-type: none"> 1. הכרות עם מפת א"י 2. המקומות הקדושים בארץ • "ולא תקיא הארץ אתכם" - התנאי למגורי עם ישראל בארץ • ארץ ישראל לעתיד לבוא <hr style="border: none; border-top: 1px dashed black; margin: 10px 0;"/> • ט"ו בשבט - ר"ה לאילנות (לתרומות ולמעשרות): טעמים ומנהגים

ברכות הנהנין - 2 שבועות

פעילות הלימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • ציטוט הפסוק: "ואכלת ושבעת וברכת" • פסוקים ומאמרי חז"ל • א"א מלמד אורחיו לברך (מדרש רבא) • סיפורי ניסים ל"נוטרי אמן" • סיפורי צדיקים • הדגמה והתנסות • "סעודת אמן'ים" • מיון מאכלים על פי ברכות ראשונות (לדוגמה: יצירת משחקי קלפים) • מבצעים לעידוד ההקפדה על ברכות הנהנין והנלווה אליהן • הכנת "כרזות" ושלטים המכילים מסרים הקשורים בנושא 	<ul style="list-style-type: none"> • ברכות הנהנין כמצווה <ol style="list-style-type: none"> 1. ברכה ראשונה - מתקנת חכמים (עזרא) ברכה אחרונה - מדאורייתא 2. הסיבה והטעם לברכות הנהנין: <ul style="list-style-type: none"> * לברכה ראשונה * לברכה אחרונה • עניית אמן: <ol style="list-style-type: none"> 1. הקפדה על אופן האמירה 2. השכר על האמירה • מצוות נטילת ידיים: <ol style="list-style-type: none"> 1. הלכות הכלי, המים והידיים 2. טבילה במלח (ברית מלח) • ברכות ראשונות ברכת "שהחיינו" • ברכות אחרונות: <ol style="list-style-type: none"> 1. ברכת המזון 2. ברכה מעין שלוש 3. ברכת "בורא נפשות..."

סידור - 2 שבועות

פעילות הלימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • ציטוט הפסוקים הנ"ל • מדרשים, משלים וסיפורים המוכיחים את מעלת התפילה ופעולתה • ציטוט הפסוקים בנושא תפילות האבות • איסוף מידע: שמות הסידורים שבבית סוגי תפילות מן הסידור • שירים בנושא התפילה • כרזות בנושא התפילה(כגון: קרוב ד' לכל קוראיו) • הבעה בכתב: התפילה האישית של התלמידה • "תערוכת תמונות" - מקומות תפילה, ארונות-קודש, ציבור מתפללים ועוד • חלוקת סידורים בטקס חגיגי • תפילה מתוך סידור (הצעה: ליד' הכותל או בבית-כנסת) • איחולי ההורים לרגל התחלת התפילה מתוך סידור 	<ul style="list-style-type: none"> • מהות התפילה <ol style="list-style-type: none"> 1. מצוות התפילה - "לעבדו בכל לבבכם" 2. תפילה גם במקום קורבן - "ונשלמה פרים שפתינו" 3. התפילה כ"שיח" המקרב את האדם לקונו 4. המתפלל מוכיח את אמונתו וביטחונו בד' • נוסח התפילות <ol style="list-style-type: none"> 1. זמני התפילות - אבות תקנום לדורות 2. נוסח התפילה - אנשי כנסת הגדולה 3. שלושה סוגי תפילות: שבח, בקשה, הודיה 4. הסידור והמחזור וקדושתם • תפילה כהלכתה <ol style="list-style-type: none"> 1. ההכנות לתפילה 2. תפילה בכוונה וללא הסחת דעת (דע לפני מי...) 3. הגיה נכונה ומדויקת (ללא הבלעת מילים) • מעלת התפילה <ol style="list-style-type: none"> 1. כוחה ופעולתה של התפילה 2. התאוות ד' לתפילה 3. תפילת תשב"ר • מקומות המיועדים לתפילה <ol style="list-style-type: none"> 1. הכותל (ביהמ"ק בעבר), בית הכנסת, קברות צדיקים 2. תפילה בכל עת, מקום ומצב (כגון: תפילת הדרך, תהילים, פרק שירה, תחינות וכו') • תפילה בציבור

התורה והמסורה - 1 - 2 שבועות

פעילות הלימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • מדרשי חז"ל • שינון שמות החומשים בע"פ • מטלה לבית: עריכת רשימה - מ"ארון הספרים של אבא" • שקופיות, סרטונים, תמונות ואביזרים להמחשת כתיבת ספרי תורה והכנסתם • הבעה בכתב: "השתתפתי בהכנסת ספר תורה" • התנסות ותרגול בהתמצאות בחומש 	<ul style="list-style-type: none"> • "משה קיבל תורה מסיני" <ol style="list-style-type: none"> 1. התורה שבשמים - אש שחורה ע"ג אש לבנה 2. ספר התורה הראשון - נכתב ע"י מ"ר מפי הגבורה ובהעתקה מהתורה שבשמים 3. התורה שבע"פ ניתנה למ"ר כדי להעבירה במסורה מדור לדור • תורה שבכתב <ol style="list-style-type: none"> 1. חמישה חומשי תורה 2. מסורת הכתיבה: כתיב, אותיות (60 ריבוא אותיות לתורה), רווחים ותגים • תורה שבע"פ <ol style="list-style-type: none"> 1. התורה שבע"פ כוללת: פירושים, פרטי המצוות, מדרשים ואגדות 2. הסיבה לכתיבת התורה שבע"פ 3. "תורה שבע"פ" כתובה (כגון: משנה, גמרא ועוד) תנ"ך - תורה, נביאים, כתובים • ספר תורה <ol style="list-style-type: none"> 1. מצוות כתיבת ספר תורה 2. סופר סת"ם וכלי עבודתו 3. כבוד ספר התורה וקדושתו • החומש <ol style="list-style-type: none"> 1. חלוקה לפרשות, פרקים ופסוקים 2. מבנה הדף: מקרא ומפרשים 3. דיני קדושת החומש

נושאי חול – 3 שעות שבועיות

פירוט הנושאים:

טבע ומדעים:

- עונות השנה: סתו, חורף (כולל את נושא האילן), אביב קיץ
- בריאות הגוף
- מידע ותקשורת (חושים)
- לבחירה: חומרים וטכנולוגיה (כולל את נושא הספר)

נושאים נוספים (חובה):

- בית-הספר
- סדר היום שלי
- בין אדם לחברו

מקצועות נוספים לבחירה:

- אנגלית
- אלקטרוניקה
- מחשבים
- אידיש

הוראת נושאי החול מתמקדת בסביבה הקרובה לתלמידה. נושאי המשנה לקוחים מהסביבה הפיזית שבה היא חיה: המשפחה, הבית, הכיתה וסביבת המגורים, וסובבים סביב מעגל החיים בגיל זה: הרגלים, שינויים עונתיים, יחסי חברו ועוד.

מטרות בהוראת נושאי חול:

- להסביר את הנס הגלום במכלול נפלאות הבריאה
- לטפח את הסקרנות הטבעית להתבוננות במעשי הבריאה
- רכישת ידע ומושגים בסיסיים על העולם הסובב את התלמידה
- לעורר מוטיבציה ולפתח יכולת להבנת תהליכים והקשריהם.
- לעודד התנסות אישית בהכרת הסביבה

דרכי הוראה:

דרך ההוראה הנפוצה היא ההוראה הפרונטאלית במליאת הכיתה. דרך זו מאפשרת הסבר והבהרה של הנלמד, שאילת שאלות וסיכום הנלמד. אולם, לא ניתן להשיג את כל המטרות שהתוכנית לנושאי חול מציבה בהוראה פרונטאלית בלבד.

יש לכלול בהוראה פעילויות והפעלות של התלמידות:

- * סיורים בסביבה הקרובה - להכרת תצורות נוף (כמו: שדרה, שדה), לצורך תצפיות (כמו: מעקב אחר שיירת נמלים), איסוף (כמו: עלים), מדידה (כמו: טמפרטורה) ופעילויות נוספות
- * התנסות עצמית- הכרת מצבים ותהליכים (כמו: הנבטה),
- * עריכת ניסויים - להכרת חוקי טבע (כמו: אידוי ועיבוי)
- * תצוגות ואמצעים ויזואליים שונים.

בכל נושא קיימים ההיבטים הבאים:

- הבט השקפתי – חינוכי
- הבט תחום הדעת
- הבט לשוני

הערה:

לפיתוח ההיבט הלשוני מומלץ להנהיג בכיתה "איסוף" רשימות מילים ומושגים, שנלמדו בכיתה: "פנקס" אישי, "פינה" בכיתה או "מילון" כיתתי, בו ממוינות הרשימות עפ"י סדר ה-א-ב (לדוגמה: רשימת פירות וירקות).

"בית הספר": 1 - 2 שבועות

היבטים בהקניית הנושא:

<p>הבט השקפתי: בית הספר הוא מקום לחינוך התלמידה ולפיתוח אישיותה משמעת וציות לצוות החינוכי כמצווה וכהכרת הטוב</p> <p>הבט חינוכי: חינוך לדרך ארץ. הקניית הרגלי למידה נכונים ויעילים התארגנות ואחריות אישית</p> <p>הבט רגשי: פיתוח רגשות באמצעות מודעות, מתן ביטוי וניתוב</p> <p>הבט תחום הדעת: תקשורת: הטקסט הכתוב כאמצעי תקשורתי חברה: בית-הספר כארגון בעל מבנה היררכי בעלי תפקידים כמועילים וכתורמים חיוניים לתפקוד בית הספר העשרת אוצר המילים. כגון: מנהלת, שרת, הפסקה, אגף, מסדרון, משפחת מילים: קשר בין כלי לפעולה (מחדדים במחדד, מדביקים בדבק וכו')</p>	<p>הבט חינוכי: חינוך לדרך ארץ. הקניית הרגלי למידה נכונים ויעילים התארגנות ואחריות אישית</p> <p>הבט רגשי: פיתוח רגשות באמצעות מודעות, מתן ביטוי וניתוב</p> <p>הבט תחום הדעת: תקשורת: הטקסט הכתוב כאמצעי תקשורתי חברה: בית-הספר כארגון בעל מבנה היררכי בעלי תפקידים כמועילים וכתורמים חיוניים לתפקוד בית הספר העשרת אוצר המילים. כגון: מנהלת, שרת, הפסקה, אגף, מסדרון, משפחת מילים: קשר בין כלי לפעולה (מחדדים במחדד, מדביקים בדבק וכו')</p>
---	---

פעילות הלימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • פעילות חווייתית בתנועה, בשירה וביצירה • ברכות הורים ומורים להתחלת הלימודים בבית ספר • סיורים בבית- הספר • מפגשים עם דמויות נבחרות • תרגול מעשי. • הדגמה והתנסות בכיתה 	<ul style="list-style-type: none"> • פתיחת שנת הלימודים <ol style="list-style-type: none"> 1. הרגשות המתלווים לתחילת הלימודים 2. המסגרת הבית-ספרית והפעילות הלימודית-חברתית המתרחשת בה 3. השתייכות ל"בית יעקוב" והמחויבות שבדבר 4. חשיבות רכישת הקריאה והכתיבה • הכרת בית הספר <ol style="list-style-type: none"> 1. היכרות עם המבנה 2. הדמויות הפועלות ותפקידיהן • סדרי בית- הספר והכיתה <ol style="list-style-type: none"> 1. שגרת בית הספר והכיתה 2. התנהגות הולמת בשעת הלימוד ובהפסקה 3. הרגלים בסיסיים הקשורים בלמידה. 3. הילקוט – תכולתו וארגונו 4. שמירה על רכוש ציבורי ואישי

בשנה בה מתחילים הלימודים סמוך לחגים יוקדש שבוע אחד לנושא. מומלץ לסכם את הנושא בחוברת או בדפים אסופים באוגדן.

בשנה בה מתחילים בראשית חודש אלול יוקדשו כשבועיים ללימוד הנושא. רצוי להקדיש מחברת לכתביה למרות ההקף המצומצם של הנושא. המחברת תשמש לתרגול נוסף של הכתיבה בראשיתה.

סדר היום שלי - 2 - 3 שבועות

היבטים בהקניית הנושא:

הבט השקפתי: "המחדש בטובו" – 1. החסד בהתחדשות שבכל יום

2. ההתמדה והקביעות בתופעות היומיומיות

נטילת ידיים כהיטהרות רוחנית

הבט חינוכי: הקניית הרגלים הקשורים בסדר היום של תלמידה

הבט תחום הדעת: היקום: מושגי כיוון

יום ולילה כתופעות מחזוריות. (הנגרמות מתנועת כדור הארץ)

האדם והתנהגותו: התנהגות התלמידה כמשפיעה על יכולת הלימוד שלה בס"ד

מעשה ידי אדם: מכשירים ביתיים, חלקיהם – והשימוש בהם

הבט לשוני: העשרת אוצר המילים: פעלים ספציפיים ללבישה ופשיטה של בגדים

הבחנה בין זכר לנקבה בפעלים

פעילות הלימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • זיהוי הכיוונים בכיתה • השמעת קלטת של קולות הבוקר 	<ul style="list-style-type: none"> • חלקי היממה: <ol style="list-style-type: none"> 1. מעברים: זריחה ושקיעה 2. בעלי חיים כמבשרי הזריחה והשקיעה. 3. אמצעים טכנולוגיים ליקיצה. • סדר היום: <ol style="list-style-type: none"> 1. הערב: "ויהי ערב ויהי בוקר", חשבון נפש, קריאת שמע 2. הפעולות הנעשות בבוקר: דיני נטילת ידיים של שחרית. דיני לבישת הבגדים ופשיטתם. "מודה אני" וברכות השחר- אברי הגוף ותפקידיהם (מתאים גם נושא בריאות) 3. "בין אדם לחברו"- בבית ובחברה. הכנת שעורי בית התארגנות ליום הלימודים הבא. • השעון: <ol style="list-style-type: none"> 1. חלקי השעון 2. התמצאות בשעון (רק שעות שלימות) 3. סדר היום סביב השעון
<ul style="list-style-type: none"> • המחשה והתנסות בכיתה • המחשה והתנסות בכיתה • -קריאת המורה מתוך הסידור- וביאור עפ"י פרשנים ובעזרת תמונות. • מבצעים (אפשרות: נושאי פרסים) 	
<ul style="list-style-type: none"> • הדגמה בעזרת שעונים דיגיטאליים ומכאניים ושעוני דמה. 	

"ונשמרתם לנפשותיכם" - 2 - 3 שבועות

ההיבטים בהקניית הנושא:

הבט השקפתי: שמירה על הבריאות במטרה של קיום מצווה

הגוף כפיקדון בידי האדם מעם הבורא

הפלא והחסד שבתפקוד גוף האדם

הבט חינוכי: הקניית הרגלים הקשורים בקיום אורח חיים בריא

הבט תחום הדעת: גוף האדם: בריאות: התנהגות האדם כמשפיעה בס"ד על איכות חייו

בריאות כמרכיב חיוני באיכות החיים

הקשר בין היגיינה לבריאות

תזונה: איכות המזון והשפעתה על הגוף

מערכות ותהליכים: השיניים כמערכת קולטת חומרים חיוניים לגוף האדם

הבט לשוני: שימוש בפעלים ספציפיים לנקיון הגוף (כגון: נטילה, חפיפה, שטיפה וכו')

פעילות הלימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> הקמת תערוכה של מוצגים הקשורים בנקיון. פעילות ספורטיבית להדגמה הדגמה והתנסות בכיתה. שיח- תמונה בדיקת סוגי מזון וחבילות מזון עריכת שולחן יציאה לכביש - תרגול שיתוף ההורים בהמחשה בבית 	<ul style="list-style-type: none"> מצוות "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" אברי הגוף ותפקידיהם (מתאים גם לנושא סדר היום – ברכות השחר) הדרכים לשמירה על בריאות הגוף: <ol style="list-style-type: none"> 1. ניקיון הגוף 2. פעילות גופנית, מנוחה ושינה 3. שמירה מפני פגעי מזג אויר: (קור, חום, קרינה, התייבשות). השיניים: <ol style="list-style-type: none"> 1. תפקיד השיניים. 2. גורמי העששת וההימנעות מהם. 3. צחצוח שיניים 4. רופא שיניים המזון: <ol style="list-style-type: none"> 1. סוגי מזון, ניקיון וטריות 2. פת שחרית 3. הלכות סעודה (קיש"ע סימן מב') זהירות בדרכים זהירות בשימוש במכשירים חשמליים

ימות הגשמים -
א. סתו - 3 שבועות

היבטים בהקניית הנושא:

הבט השקפתי: – התלות המלאה של הזורעים בחי עולמים

"מה רבו מעשיך, ד" – הפלא שבתהליך הצמיחה

הניסים המתרחשים לעופות בעת הנדידה

הבט מדעי: היקום: תנאים סביבתיים, השינויים העונתיים בסתו - והערכות האדם לשינויים אלו

מעורבות האדם ביקום: זריעה ונטיעה – תופעה עונתית הנעשית בידי האדם

יצורים חיים: תופעות התנהגותיות המשותפות לכלל העופות

מזון ומזג אויר כגורמים לתופעות עונתיות בעולמם של בעלי חיים

הבט לשוני: משפחות מילים: שלכת – להשליך, משיב – נשב

שמות עצם קיבוציים: להקת ציפורים, שיירת נמלים, להקת ציפורים, נחיל דבורים, עדר

כבשים

העשרת השפה: תארים לעלה צומח ולעלה יבש בשלכת.

פעילות הלימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • קריאה מתוך הסידור ע"י המורה ובאורי המילים. • סיורים בסביבה לצורך תצפית: מראה השמיים, מצבי קרקע, נביטה, שיירת נמלים, להקות ציפורים. • לוח קיר למעקב אחר שינויי מזג אויר ורישומם. • מדידה באמצעות מד-טמפרטורה • איסוף באמצעות כלי פתוח • בדיקת האדמה בחצר בית-הספר לפני רדת הגשם - ולאחריו • סרטים ושקופיות 	<ul style="list-style-type: none"> • "משיב הרוח .." "ותן טל ומטר..." • עונות השנה • הסתו <ol style="list-style-type: none"> 1. התופעות הקשורות בו. 2. ההערכות לקראת הסתו: בבית, ברחוב ובשדה.(כגון:תיקון, ניקוז) • תחזית מזג האויר וחשיבותה • מזג האויר בסתו: <ol style="list-style-type: none"> 1. מראה השמיים 2. הרוח ותועלתה 3. טמפרטורה 4. גשם • שינויים באורך היום והלילה • האדמה: מצבי קרקע

<ul style="list-style-type: none"> • הנבטת ירקות וקטניות. • איסוף עלי שלכת ומיונם. • המחשה – פוחלצים של עופות סיורי תצפית (קיני נמלים, חלזונות, איתור להקות ציפורים) צילום הממצאים [לתליה בכיתה. ציור צורת הלהקה סרטים ומצגות על התנהגות בעלי החיים. 	<ul style="list-style-type: none"> • הצומח בסתו: <ol style="list-style-type: none"> 1. חריש וזרע 2. נביטה 3. שלכת • החי בסתו: <ol style="list-style-type: none"> 1. בעלי חיים בסביבה הקרובה: עופות וזוחלים. 2. נדידה 3. תרדמה - התעוררות 4. אגירת מזון
---	---

הערות:

- בכל נושא יש לתת דוגמאות מימינו, על פי ההיפתחות הטכנולוגית העדכנית, ומהסביבה הקרובה לילדה.
- יש ללמד את הנושאים בהתאם לשינויים ולתופעות הסביבתיות בזמן התרחשותן. ולכן, הסדר בו מופיעים הנושאים בתוכנית הלימודים, אינו מחייב.

ב. חורף - 4 שבועות

היבטים בהקניית הנושא:

הבט השקפתי: "מפתח הגשמים בידי הקב"ה" - החסד והמורכבות בהשבת הרוח ובהורדת הגשם

"בחן, בחסד וברחמים" – המתגלה בגיוון המופלא של פירות ההדר ורחמיו על כל מעשיו" – התאמת כסותם של בעלי החיים למזג האויר הבחנה בין תהליך היווצרות התופעה – "איך?" (כגון: שטפון, קשת, רעם) לבין הסיבה והמטרה משמים – "למה?" (כגון: ברית הקשת)

הבט חינוכי: צניעות בלבוש.

הבט תחום הדעת: חומרים: תכונות: מושגים בסיסיים: חומר ומוצר

ניצול משאבי טבע לתועלת האדם (מים וחומרי גלם לבגדים)

בגדי חורף - הקשר בין תכונות החומרים למטרת השימוש במוצר

שינויים: מושגים בסיסיים: אידוי ועיבוי

מצבי צבירה בתהליך מחזור המים ובסוגי משקעים

שינויים במזג האוויר בחורף כגורמים לתופעות אופייניות לחורף

יצורים חיים: תנאי מזג אויר כחיוניים לקיומם של בעלי-חיים

מאפייני מבנה משותפים לקבוצות צמחים: פרחים ופירות הדר

הבט לשוני: העשרת אוצר המילים: שמות פרחים, בגדים, חומרי גלם לטקסטיל, משקעים

הכללה בקטגוריות: גשם, שלג, ברד = משקעים, כותנה, צמר, פרווה = חומרי גלם

פעילות לימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • עריכת ניסוי לאידוי ועיבוי • צפייה בסרטים ובתמונות (ברד, שלג, שיטפון, סופה, ברק וקשת) • "שבירת" קרני אור באמצעות עדשות • מיון בגדים לבגדי חורף ולבגדי קיץ • תמונות ושקפים • הדגמה של חומרי הגלם והבגדים המיוצרים מהם • הדגמת חותמת המעבדה על בגד • סיור בשדות בור, המחשה בתמונות • צביעת שרטוטים סכמאתיים של חלקי פרח • תמונות • מיון פרות על פי קריטריונים שונים • קילוף ו"ניתוח" פירות הדר • הכנת סלט פירות, תערוכת מוצרים (או תמונותיהם) 	<ul style="list-style-type: none"> • המים: <ol style="list-style-type: none"> 1. תועלת המים בבית, בחקלאות ובתעשייה. 2. מחזור המים 3. סוגי משקעים • מזג אויר <ol style="list-style-type: none"> 4. תופעות אופייניות: ברק, רעם, קשת וברכתם. 5. נזקי רוחות ומשקעים (סופות ושיטפונות) • אמצעים להגנה מפני הקור <ol style="list-style-type: none"> 1. חימום הבית. 2. הבגד: <ul style="list-style-type: none"> * תפקידי הבגד * מאפייני בגדי חורף: פרטי לבוש, צבע, עובי * כסות של בעלי חיים כהגנה בחורף. * חומרי גלם בתעשיית הבגדים. * הפקת צמר ועיבודו לאריגים. * איסור שעטנז • פרחי חורף: <ol style="list-style-type: none"> 1. שמות הפרחים 2. חלקי הפרח וצבעיו 3. מקום הגידול 4. פרחי בר 5. פרחים מוגנים. • פירות הדר: <p>תכונות ייחודיות לכל פרי – אפיונים משותפים מבנה הפרי (תפקידי כל חלק) תוצרת הפרות.</p>

האילן - 2 - 3 שבועות

היבטים בהקניית הנושא:

הבט השקפתי: "ליהנות בהם בני אדם" - העצים כמתנת שמים

התייחסות להימנעות מהשחתה כקיום מצווה

הבט חינוכי: שמירה על איכות הסביבה וטיפוחה

הבט תחום הדעת: צמחים: מאפיינים משותפים לכלל הצמחים

יחסי-גומלין אדם - עץ

הבט לשוני: עשרת השפה - שמות עצים, חלקי העץ, פעולות הקשורות בשימוש בעץ ובהשחתתו

(כגון: הצללה, קטיף, גדיעה, כריתה)

דיוק בלשון - סמיכות (כגון: עצי-פרי, ברכת האילנות, חלקי העץ, פרי העץ)

פעילות לימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • מיונים בטבלאות • איתור עצי פרי פורחים - ואמירת הברכה • ציטוטים מהמקורות • כתיבה חופשית: מכתב לעץ / סיפור על עץ • תמונות, סרטים ויציאה לנוף • איסוף חפצים ומוצרים מעץ והצגתם בכיתה תחת כותרות - מזון, תעשייה וכו' • "בניית" "עץ המשפחה" הפרטית בצירוף תמונות 	<ul style="list-style-type: none"> • בריאת העצים ביום השלישי <ol style="list-style-type: none"> 1. עצי פרי ועצי סרק 2. ברכת האילנות • מצוות ואיסורים בעצים <p>טעם איסור השחתת עצים</p> • שימוש בעץ ובתוצרתו לצורך מצווה • שמות עצים ומקומות גידולם • מבנה העץ וחלקיו • השימוש והתועלת בחלקי העץ: <ol style="list-style-type: none"> 1. מזון, תבלינים ותרופות 2. תעשייה: נייר, רהיטים ועוד 3. מעון, מסתור והגנה 4. איכות חיים: נוי, אויר צלול 5. שיפור איכות האדמה • "כי האדם עץ השדה": <ol style="list-style-type: none"> 1. פירות - כילדים וכמעשים טובים 2. אילן יוחסין (של אבות האומה ושל המשפחה הפרטית) 3. המשפחה הפרטית)

הספר

היבטים בהקניית הנושא:

הבט השקפתי: הספר כמקור מוסר ודעת

קריאת ספרים כעיסוק מהנה ("בילוי") מועדף

הבט חינוכי: הנעה לקריאה והנאה מקריאה

קריאת ספרים מבוקרים בלבד

הרגלי קריאה נכונים

שמירה על הספר והתנהגות נאותה בספריה

"אל תמנע מלהשאל ספריך" (ר' יהודה אבן תיבון)

הבט תחום הדעת: מטרת שונות ושימושים שונים של ספרים

מכוונות לספר: מבנה הספר ומאפייניו

הפקת מידע מרכיבי הספר השונים

טכנולוגיה: תהליכי כתיבת ספר והפקתו

הבט לשוני: משפחות מילים: ס, פ, ר = ספר, ספריה, ספרן, סיפור, סופר (וכן: כרך, דפס, קרא)

סדר א-ב: סידור ספריית הכיתה ע"פ סדר הא-ב

פעילות לימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> קישוט קיר בפתגמים ואמרות (כגון: הספר הוא חבר טוב, הספר - נר בחושך, הספר - רע בבדידותך, אין ספינה טובה מספר להסיעני למרחקים), מיון ספרים: לקודש ולחול על פי השימוש והמטרות סוגים של ספרי קריאה 	<ul style="list-style-type: none"> מהות הספר <ol style="list-style-type: none"> 1. "הספר הוא החבר הנעים ביותר, ואין מורה היודע ללמד יותר ממנו" (האבן עזרא) 2. ספרי קודש וחול 3. סוגי ספרי חול ומטרותיהם (מידע, קריאה, הפעלה והדרכה, מילונים לסוגיהם השונים) 4. סוגים שונים של ספרי קריאה (סיפורי צדיקים, סיפורים דמיוניים, סיפורים עצובים ועוד) הכרת מבנה הספר <ol style="list-style-type: none"> 1. מבנה פיס': כריכה, דפים ועמודים 2. מבנה תוכני: "שער", תוכן עניינים, סיפורים, פרקים, תמונות ואיורים 3. פרטי זיהוי: הסופר, המאייר, ההוצאה לאור, 4. "זכויות יוצרים", "הסכמות" והמלצות תהליך הפקת ספר היצירה: הסופר והמשורר
<ul style="list-style-type: none"> עיון בספרים והשוואת המבנים השונים ראיון עם סופר/ת, מיון ספרים על פי שם הסופר/ת הפקת ספר בכיתה 	

<ul style="list-style-type: none"> • ציון הספר בו נמצא המידע הרצוי (היכן נמצא מידע על כלנית? מספר טלפון וכו) • איתור סיפור במקראה על פי תוכן עניינים 	<p>המוצר: בעלי המקצוע המשתתפים בתהליך ההפקה, עבודתם וכלי העבודה שלהם הוצאת ספרים בעבר (ידנית) ובהווה (המצאת הדפוס והמחשוב) הדפוס - והעבודה הנעשית בו</p> <ul style="list-style-type: none"> • הפקת מידע מספר הכרת מקורות מידע (ספר טלפונים, ספר בישול, אנציקלופדיה) איתור מידע בספר
--	--

ימות החמה -

א. אביב - 3 שבועות

היבטים בהקניית הנושא:

הבט השקפתי: "מה רבו מעשיך, ד" - תבונת בע"ח בניהול חיי חברה ובבניית מקום מגורים

"ורחמיו על כל מעשיו" הגנה חיצונית לברואים

כל מה שנברא לתועלת נברא

הבט חינוכי: הימנעות מ"צער בעלי חיים"

"לך אל הנמלה, עצל... - חינוך לזריזות

עשיית חסד עם הכול (חסידה - שעושה חסד עם חברותיה)

הבט תחום הדעת: היקום: כדור הארץ וסיבובו

עונות השנה כתופעות מחזוריות. (הנגרמות מתנועת כדור הארץ)

יצורים חיים: תופעות התנהגותיות המשותפות לכלל בעלי החיים והצמחים באביב

תופעות עונתיות בבעלי חיים

מעורבות האדם בסביבה: אחריות בשמירת הסביבה ובהגנתה

הבט לשוני: דיוק במושגים: הבחנה בין: זחל - תולעת, פרי בוסר - פרי בשל, אפרוח - גוזל,

פעלים ספציפיים: לבלוב, אגירת מזון, רדיית הדבש, טוויית המשי, דגירה, בקיעת הביצים,

העשרה לשונית: קולות הטבע: זמזום, ציוץ, אוושה, צהלת ילדים, המיית יונים, רפרוף

מילים והיפוכן: בהשוואה בין ימות הגשמים לימות החמה

פעילות לימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ציטוט התפילה מתוך הסידור 	<ul style="list-style-type: none"> • תפילת טל "מוריד הטל" - "ותן ברכה"
<ul style="list-style-type: none"> • סיורים בסביבה לצורך תצפית: מראה השמיים, מצבי קרקע, קינון, פריחה, שיירת נמלים 	<ul style="list-style-type: none"> • עונות השנה "זרע וקציר... קיץ וחורף... לא ישבותו" היווצרות העונות - סיבוב כדור הארץ השוואה בין ימות הגשמים (סתיו וחורף) לימות החמה (אביב וקיץ) - מזג האוויר, מראה השמים, מצב הקרקע, אורך היום, האדם, החי והצומח "שעון קיץ" ו"שעון חורף" תופעות ייחודיות לאביב
<ul style="list-style-type: none"> • עריכת טבלת השוואה • מדידה באמצעות מד-טמפרטורה • כתיבה חופשית: איזו עונה אהובה עלי במיוחד? מדוע? 	<ul style="list-style-type: none"> • החי באביב: • זוחלים שמות הזוחלים הפעילים באביב
<ul style="list-style-type: none"> • סרטים ותמונות להמחשת חייהם של הזוחלים • קטעי עיתונים בנושא זהירות מפני הכשות 	

<ul style="list-style-type: none"> • המחזה: אורח החיים של הדבורים. • לדוגמה: איסוף צוף לתוך "סל" קניות • שרטוט גרפי: גלגולו של... (פרפר וכו') • גידול זחלי טוואי המשי • טעימת דבש, הצגת חלת דבש, • "יצירת" עצים מחומרים מגוונים בשלבי גידולם השונים • ברכה ליד עץ פרי פורח • ייבוש פרחים (הימנעות מקטיפת פרחים מוגנים) • קישוט הקיר - "הפרח שלי" - פרח אישי "חי", מיובש, בתמונה ואו בציור - וכיתוב אישי נלווה • כתיבה חופשית: "שיחה" בין ילד לציפור 	<ul style="list-style-type: none"> • חרקים שמות החרקים הפעילים באביב מראה אורח חיים ומקום מחיה גלגול של חרק ייצור המשי ע"י טוואי המשי ייצור הדבש ע"י הדבורה • הצומח באביב לבלוב - פריחה - גידול הפרי - הבשלה ברכת האילנות פרחי האביב • קיבון ודגירה הקן - סוגי קינים, תפקידי הקן, בניית הקן הסכנות האורבות לגוזלים מחזור החיים של ציפור מצוות שילוח הקן • המרעה 1. הזנת הכבשים בימות הגשמים ובימות החמה 2. הגז
---	--

ב. קיץ

היבטים בהקניית הנושא:

הבט השקפתי: תקופת הקיץ מבעד ל"עדשה" יהודית -

זמן של אגירת כוחות לקראת העמל והעשייה של השנה החדשה

זמן של פעילות משפחתית וקהילתית (עזרה, חסד, הידוק קשרים)

הבט חינוכי: מודעות לסכנות הקיץ וחינוך להתנהגות שקולה וזהירה מהיבט פיזי ומהיבט רוחני-

"ונשמרתם לנפשותיכם"

טיפול מודעות לשימור הסביבה

הבט תחום הדעת: אנרגיה: השמש כמקור חום ואור

הסביבה: הסביבה הקרובה והשוואתה לסביבות אחרות

הבט לשוני: העשרת השפה: תארים - תיאורי נוף (ים גלי, בית חד-קומתי), פירות קיץ (פרי בשרני

קליפה קטיפתית), מצבי קרקע (אדמה מושקית ורוויה, סדוקה)

מקומות מגורים - יישוב האדם (מושב, קיבוץ, עיר), מגורי בעלי-חיים (רפת,

דיר), גידול צמחים (מקשה, מטע, כרם, שדה, פרדס)

פעילות לימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> • מזג האוויר בעיתון • מדידה באמצעות מד-טמפרטורה • השוואה בין בגדי חורף לבגדי קיץ • סרטונים ותמונות • מיון פירות על פי תכונותיהם • סלט מפירות העונה • הכנת חלות לשבת והפרשת חלה • הכנת תכשיטים ואביזרים מצדפים ומקונכיות • ציור על פי תמונות נוף • רשמי טיול (דמיוניים) במכתבים אישיים • סיורים בסביבה הקרובה • שעות סיפור והמחזות על הציפייה לגשם 	<ul style="list-style-type: none"> • מזג האוויר השמש - תועלתה וסכנותיה הטמפרטורות בקיץ • אמצעים להגנה מפני החום 1. אזור וקירור הבית. 2. הבגד: * מאפייני בגדי קיץ: פרטי לבוש, צבע, עובי * הפקת משי, פשתן וכותנה, ועיבודם לאריגים * צניעות בלבוש 3. התגוננות מפני נזקי חום וקרינה בחוץ ובים • צמחיה פירות קיץ צמחים קוצניים: "קוצים" וצבר קציר - החיטה והלחם בציר • החופשה הים - הנוף, התועלת ברחצה, הסכנות וההימנעות קיט וטיולים - תפילת הדרך, תצורות נוף, התנהגות זהירה והימנעות מסכנות, שמירה על איכות הסביבה • שלהי הקיץ מזג האוויר מראה הקרקע הציפייה לגשם

הערות:

- נושא הקיץ נלמד רק בשנים שבהן מסתיימת שנה"ל בסוף חודש תמוז. בשנים בהן שנה"ל מסתיימת סמוך לשבועות לא נותר זמן להוראת הנושא, ויש ללמד חלקים ממנו במסגרת נושא האביב.
- לתקופה זו מתאימות פעילויות לימודיות יצירתיות וקלילות, כמו: כתיבה יצירתית, ציור, סדנאות "בישול" ואפייה", המחזות וסיורים.

בין אדם לחברו - 2 שבועות

היבטים בהקניית הנושא:

הבט השקפתי: היחס האנושי לזולת כמצווה מהתורה

יחסי חברה מתוקנים מוכתבים על ידי התורה וכפופים לדעת תורה

יחסי חברה המתנהלים על פי התורה מבטיחים איכות חיים גבוהה

הבט חינוכי: חינוך לעבודה עצמית

פיתוח רגישות לזולת

הקניית הרגלי נימוס ודרך ארץ

כיבוד מבוגרים ו"מכובדים"

הבט תחום הדעת: מערכות חברתיות: האדם מעצב את סביבתו על פי התנהגותו

היחס לחריג ולחלש

כישורי חברה ואינטליגנציה רגשית: יחסי גומלין

הבט לשוני: העשרת השפה: איחולים, ברכות, מחמאות, ביטויי פיוס

מילים נרדפות (חבר - רע - ידיד, ריב - מחלוקת, שלום - אחווה, עזרה סיוע)

צירופי לשון וביטויים (מאור פנים, עין טובה, הכנסת אורחים,

פעילות לימודית	נושאים והספקים נדרשים
<ul style="list-style-type: none"> פסוקים ואמרות מהמשנה ומגדולי ישראל משלים וסיפורים רשימת גמח"ים בסביבה הקרובה כתיבה חופשית: " ברצוני לפתוח גמ"ח ל..." (מדוע? איך יתנהל?) 	<ul style="list-style-type: none"> מצוות "ואהבת לרעך כמוך" על שלושה דברים העולם עומד... גמ"ח חשיבות המצווה "דרך ארץ קדמה לתורה" מעשי אבות סימן לבנים המידות המובהקות של האבות והאמהות גדולי ישראל ביחסם לזולת גמילות חסדים (עשה טוב) חסד לכולם (עשיר ועני, קרוב ורחוק, חזק וחלש וכו') בגוף ובממון צדקה לעניים "מילים טובות" ואיחולים השלום (סור מרע) כלי מחזיק ברכה המידות הנלוות לצורך שלום (ויתור, עין טובה וכו') ביטויי פיוס וסליחה במעשה ובדיבור הכרת הטוב ביטויי תודה במעשה ובדיבור כיבוד הורים ומורים שמירת הלשון

מיומנויות ביצועיות

- **ארגון שולחן העבודה:**
זריזות ופרקטיקה בארגון נכון של שולחן התלמידה בכיתה ו"בניקוי"
- **שרטוט:**
דיוק בשרטוט
שימוש בסרגל למתיחת קווים ישרים.
- **גזירה:**
דיוק בגזירה
פרקטיקה בגזירה, כגון: שרטוט מסגרת סביב צורות מסובכות
לגזירה (למתקשות: מומלץ שהמורה תשרטט מסגרת כזו)
- **ציור וצביעה:**
ציור של דמויות ועצמים, דיוק בצביעה, התאמת הצבע לאלמנט הנצבע,
תיחום במסגרת, התאמת איורים לנושא הנלמד, ציור חופשי
- **הדבקה:**
מינון מותאם, מיקום נכון
(כדי לאפשר הדבקה אסתטית על המורה להגיש דפי שכפול בגודל דף המחברת.
בצעדים הראשונים מומלץ להשתמש בדבק סטיק).

מחברות ודפי עבודה

התפקיד העיקרי של המחברת לתעד, לסכם ולשמר את החומר הנלמד, ולכן יש לנסח את הטקסט הנכתב במילים פשוטות ובהירות לתלמידות, ולשמור על תקינות השפה והניקוד.

בכיתה א' נוספות לשימוש במחברת מטרות חשובות לא פחות:

- מיומנויות של כתיבה: העתקה מהלוח, עיצוב גרפי של אותיות ודפים, עימוד הדפים: מרווחים בין אותיות ומילים, מיקום הכותרת, השאלות, התשובות, ניסוח תשובות ומשפטים.
- מיומנויות אלו מושגות באמצעות **כתיבה מרובה** במחברת.
- תרגול המיומנויות הביצועיות (רא' לעיל).
- למרות החשיבות של מיומנויות אלו יש להטילן במינן הנכון ומתוך שקול דעת.
- **אין לראות בצביעת דפי שכפול מטלת חובה קבועה**, ולא עיסוק כיתתי קבוע או מתמשך
- מתן במה לביטוי אומנותי – אינדיבידואלי
- להשגת מטרה זו האיור במחברות, כולל "שערים" ועטיפות, **יבוצע על ידי התלמידות**.

שימוש בדפי שכפול להדבקה במחברת

כאמור, לכתיבה ולאיור בידי התלמידות מעלות רבות, ועדיפותם על פני דפי שכפול מודבקים במחברת אינה מוטלת בספק. עם זאת, ניתן לעשות שימוש **מוגבל ומושכל** בדפי שכפול במקרים מתאימים ומתוך שיקול דעת.

דפי שכפול המתאימים להדבקה במחברת:

- * תמונות להמחשה של בעלי-חיים, צמחים ועצמים אחרים שתצוגה מדויקת שלהם חשובה להבנת הנושא הנלמד (תמונת נרקיס, קצירה במגל)
- * איור של תהליך (מחזור המים, שלבי גדילת צמח)
- * שרטוטים סכמתיים של חלקי חי, צומח או דומם (גוף השלדג, מבנה הנרקיס, חלקי השעון).
- * טקסטים ארוכים נדרשים, שאינם מותאמים ליכולת הכתיבה של התלמידות
- טקסטים המיועדים לשינון וללמידה.

עיצוב הכיתה כסביבה לימודית

- קיר מעוצב: כרזות, תמונות, שירים

1. נושאים לימודיים, כמו: שלום כיתה א', בריאת העולם, מאפייני הסתיו
2. מסרים חינוכיים שבין אדם לחברו ובין אדם לקונו, כמו: שיוויון ד' לנגדי תמיד

- קיר דינאמי (מתחדש):

1. ההיבט האישי, כמו: מזל טוב - תמונות התלמידות בציון ימי הולדת ושמחות במשפחה,

מכל הלב - רגשות ואיחולים

2. תקשורת, כמו: תיבת מכתבים

- קיר מפעיל:

רצוי להשתמש בחומרים הניתנים להצמדה ושליפה מהירה כדי לאפשר הפעלה חופשית בטבלה זו.

1. "מעגל השנה": מידי חודש בחודשו - כתיבה חופשית, עבודות תלמידות מנושאי החודש, טבלה "פתוחה" למילוי מידי חודש, הכוללת את הנושאים הבאים: שמות החודש, החג - תאריכו המדויק ושמותיו, מצוותיו ומנהגיו, תפילות ומושגים בסיסיים (ניתן להיעזר בטבלאות שבתוכנית הלימודיים).
2. קריאה וחשבון: מאגרי תמונות, אותיות, מילים ומספרים לביצוע פעילויות ומטלות מגוונות, כמו: יצירת מילים ומשפטים, מיון מילים לקטגוריות שונות (זכר ונקבה, מילים נרדפות), יצירת תרגילים ועוד

- פינת עבודה: משחקי למידה, דפי עבודה, סדנת יצרה

- תערוכה: תערוכות מתחלפות להמחשת הנושא הנלמד או לסיכום

- ספרייה: ספרונים מדורגים (לתרגול הקריאה), ספרי קריאה (טיפוח קהיליית קוראים)

מבנה הספרייה יאפשר נגישות תמידית (אך מבוקרת) לספרים.

מתמטיקה

כתבה: אושרה פרץ, מנחה לחשבון

מטרות בהוראת המתמטיקה מתוך תכנית הלימודים

דוגמאות	המטרה
<p>- מבלי לפתור, הקיפו את התוצאה הגדולה.</p> <p>$5 + 4$ או $5 + 3$</p> <p>$8 + 5$ או $6 + 4$</p> <p>$9 - 3$ או $9 - 4$</p> <p>- נתונים המספרים: 3, 5, כתבו בתרגיל מספר אחד מבין המספרים כך שתתקבל תוצאה גדולה ביותר.</p> <p>$9 - \underline{\quad} =$</p> <p>- האם אפשר לכתוב 4 תרגילים למספרים: 3, 6, 8 ? אם לא, שנו את אחד המספרים.</p> <p>- האם $8 + 6$ גדול מ-10? נמקו.</p> <p>- ידוע כי: $6 + 3 = 9$</p> <p>מהי תוצאת התרגיל: $6 + 4$</p> <p>- כל תלמיד מקבל חופן של חרוזים. עליו לשער האם מספר החרוזים זוגי, לאחר ההשערה עליו לבדוק, האם ההשערה קרובה למציאות.</p>	<p>א. תובנה מספרית וגיאוטרית:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ראיית מספר בגודלו הכמותי. • חישובים בעל-פה במספרים. • אומדן, תחושת סדר גודל של מספר. • יכולת בקרה ואיתור טעויות. • בחינת מידת ההגיון. • פתירת תרגיל חדש על סמך תרגיל ידוע. • תפיסת מושגים והעלאת השערות ברמה אינטואיטיבית.
<p>- משמעות החיבור, משמעות החיסור,</p> <p>- הפיכות מחיסור לחיבור ומחיבור לחיסור,</p> <p>- חיבור בעזרת השלמה ל-10,</p> <p>- חיבור בעזרת מחוברים שווים.</p>	<p>ב. שליטה במיומנויות מתמטיות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • למידה משמעותית של האלגוריתמים. • פיתוח יכולת חישוב בעל-פה ובכתב עד לשליטה בעובדות היסוד ובאלגוריתמים.
<p>- פתרון בעיות איסוף.</p> <p>- פתרון בעיות רצף.</p> <p>- פתרון בעיות עם נתון מיותר.</p> <p>- פתרון בעיות פתוחות.</p>	<p>ג. שימוש בכלים מתמטיים לפתירת שאלות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • פתרון בעיות בעזרת ציור, טבלה וכדו' • מגוון סוגי בעיות – פתוחות, סגורות, • כתיבת בעיה לתרגיל נתון.

<p>לפניכם סדרת תרגילים המסודרים בסדר מסוים.</p> $1 + 2 = 3$ $2 + 3 = 5$ <p>האם התרגיל הבא שייך לסדרת תרגילים זו?</p> $___ + ___ = 12$ <p>אם כן, השלימו את המחוברים. אם לא, נמקו מדוע.</p>	<p>ד. התמודדות עם משימות חקר:</p> <ul style="list-style-type: none"> פעילויות מורכבות. מציאת חוקיות.
<p>- שימוש בהמחשה כמותית. - שימוש בהמחשה כמותית מובנית. - שימוש בהמחשה ייצוגית (ישר מספרים).</p>	<p>ה. ייצוג מצבים בעזרת המחשות:</p> <ul style="list-style-type: none"> חשיבות השימוש בהמחשות.
<p>- התרגיל: $4 + 13$ דומה לתרגיל: $4 + 3$ - מצאו 2 תרגילים שיש להם תכונה משותפת: $5 + 4$, $10 - 1$, $7 + 3$, $3 + 2$, $8 - 5$ - סמנו $>$, $<$, $=$: $12 ___ 17$ השלימו: $16 < ___$</p>	<p>ו. הבנת תכונות המושגים והקשרים ביניהם:</p> <ul style="list-style-type: none"> ראיה כוללת של תחום המספרים. יחסים בין מספרים. ($=$, $<$, $>$) תכונות של מספרים (כגון: זוגי ואי-זוגי)
<p>- זוגי, אי-זוגי, - חוק החילוף, חוקי ה-0 וה-1,</p>	<p>ז. הכרת השפה המתמטית ושימוש נכון בה:</p> <ul style="list-style-type: none"> לימוד מושגים מתמטיים.
<p>גורמים תוכניים: - הבנת מושגים - הבנת משימה - התמודדות עם בעיות - שליטה במיומנויות</p> <p>גורמים חברתיים: - בטחון עצמי - יכולת עבודה בצוות - יחס חיובי למקצוע - התמדה</p>	<p>ח. הערכה:</p> <ul style="list-style-type: none"> התייחסות לתהליכי החשיבה ודרך הפתירה.

תוכנית לימודים שנתית בחשבון

מושגים נרכשים	ידע קודם	נושאים	מס' שעות מומלץ
סיפורה מספר סיפורה סתמית מניה – בעצמים הסימנים: , =, <, > זוגי, אי זוגי	סיפורה עד 10	1) הכרת המספרים 0 - 10: <ul style="list-style-type: none"> ❖ הכרת המספרים וקתיבתם. ❖ כמות ומספר. ❖ רצף מספרים. ❖ סיפורה ומניה. ❖ השוואת קבוצות והשוואת מספרים. ❖ מספרים זוגיים ומספרים אי-זוגיים. 	25
תרגיל מחוברים, סכום הסימנים: =, -, +	הוספה הפחתה	2) חיבור וחסור עד 10: <ul style="list-style-type: none"> ❖ משמעות החיבור והחסור. ❖ תרגילי חיבור ותרגילי חיסור. ❖ חוק החילוף. ❖ המספר 0 והמספר 1 בחיבור ובחסור. ❖ האפס: א. היבט כמותי. ❖ ב. מיקום האפס בסדר המס'. ❖ הפיכות מחיבור לחיסור ומחסור לחיבור. ❖ 4 תרגילים ל- 3 מספרים. 	45
יחידות עשרות עשרת שניה	עשרת ראשונה	3) מספרים עד 20: <ul style="list-style-type: none"> ❖ מבנה המספר. ❖ הכרת המספרים וקתיבתם. ❖ רצף מספרים. ❖ חיבור וחסור ללא המרה. (שלב א': כגון: 2 - 13 בהשוואה ל - 2 - 3) (שלב ב': כגון: 16 - 18 בהשוואה ל - 6 - 8) 	30
מניה - עד 50 סיפורה - עד 100	יחידות עשרות	4) מספרים עד 100: <ul style="list-style-type: none"> ❖ עשרות שלמות. ❖ חיבור וחסור בעשרות שלמות. ❖ סיפורה עד 100-ב-זוגות, בחמישיות, בעשרות ❖ סדרות בעשרות שלמות. ❖ כתיבה וקריאה של המספרים. 	10
גדול קטן חיבור חיסור	קריאה	5) בעיות: <ul style="list-style-type: none"> ❖ קריאה והבנת מושגים. ❖ בעיות איסוף ובעיות רצף. ❖ בעיות עם נתון מיותר. ❖ בעיות פתוחות. 	25
	עשרת שניה	6) חבור וחסור עד 20- שבירת העשרת <ul style="list-style-type: none"> ❖ תרגילי חיבור וחסור עם המרה. 	30

		7) תרגילי שרשרת: ❖ חיבור וחיסור עד 20.	4
סימן הכפל: *	חבור ספירה בדלוגים	8) כפל עד 20 : ❖ הבחנה בין כפל לחבור. ❖ כפל ב- 1 כפל ב- 0. ❖ למוד הכפל, מכפלה עד 20.	6

תכנית למודים שנתית בגיאומטריה

נושאים	ידע קודם	מושגים נרכשים	דוגמאות והבהרות
1) קטעים ומצולעים: <ul style="list-style-type: none"> • סוגי קווים: פתוחים, סגורים, שבורים, עקומים. • צלעות, קדקודים, מצולע, זווית ישרה. • מיון מצולעים לפי מספר הצלעות: משולש, מרובע, מחומש, משושה. • מרובעים: מלבן, מעוין, ריבוע. 		סוגי קווים צורה, קטע צלע, קודקוד	מיון מצולעים: לפי מספר הצלעות. לפי שוויון הצלעות. לפי זוויות ישרות. זיהוי מצולעים בסרטוט מורכב. בניית מצולעים שונים בעזרת צורות פלא או חלקי טנגרם. חקר מצולעים בעזרת קיפולי נייר וגזירות. זווית ישרה ע"י קיפולי נייר.
2) מדידות אורך: <ul style="list-style-type: none"> • השוואה ישירה של אורכים. • השוואת אורכים בעזרת מתווך. • מדידת אורכים ביחידות מידה שרירותיות. • מדידת אורך ביחידות מוסכמות, מדידה בעזרת סרגל. • מדידת היקפים. 	אורך קצר	אורך אורך מ... קצר מ... יחידת מידה. היקף.	התלמידים יתנסו במדידה ביחידות מידה שונות- צעדים, מרווחי יד, מהדקים וכד' עקרון המדידה: ככל שיחידת המידה גדולה יותר, כך יקטן מספר היחידות. אם הקטע הנמדד אינו מספר שלם של פעמים, מציינים את אורך הקטע בביטוי כגון: "בערך", "בין לבין"
3) טרנספורמציות השיקוף: <ul style="list-style-type: none"> • שיקוף צורה שלמה. • שיקוף לצורה שלמה. 		שיקוף	תפיסת השיקוף תיבנה ע"י פעילויות באמצעים מוחשיים היוצרות את השיקוף, כגון ע"י שימוש במראה ובקיפולי נייר. תכונות השיקוף: - שומר מרחק. - מהפך מגמה. - נקודה ותמונתה נמצאות באותו מרחק מקו השיקוף

תוכנית הלימודים לכיתות א' של "החינוך העצמאי"
 נכתבה לאחר פורום מורות כיתה א' בפועל המלמדות
 באוכלוסיות מגוונות ובאזורים שונים ברחבי הארץ.

המורות שהשתתפו בפורום:

בתיה וורשביאק, בי"ס חסידי, ירושלים

חווה טורק, בי"ס "מטרסדורף", ירושלים

טובה איידלשטיין, בי"ס "כהנמן", בני-ברק

אילנה עומסי, בי"ס "נווה אחיעזר", בני-ברק

לאה לרנר, בי"ס "גני הדר", פתח תקווה

טובה פריזל, "חורב", אשדוד

חגית פורת, "הדסים", תפרח

רבקה ארזי, "בית יעקב", אופקים

נחמה פרויבירט, "בית הילד", תל-אביב

מיכל דמתי, "וולפסון", הרצליה

גילה זרביב, "מרכז", טבריה